

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

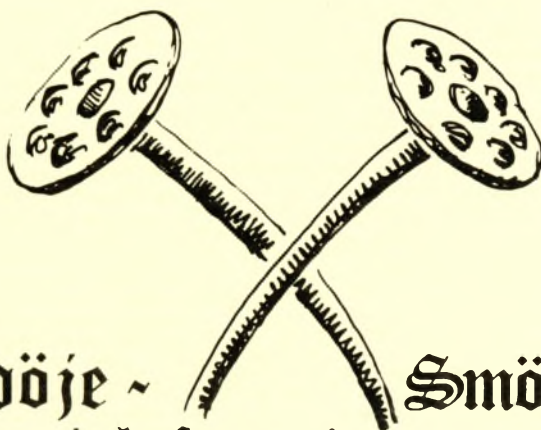
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

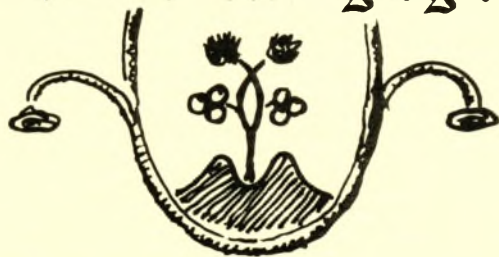
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ledöje ~ Smörum
historisk forening og arkiv

9. Årgang Nr.3 1987

FOLK SPØRGER

Op til mortensaften er der mange, der spørger om, hvorfor vi spiser mortensgås, og op under jul er der mange, der spørger om, hvorfor vi spiser julegås.

Forklaringen på disse 2 x traditionel gåsespisning i november og december finder vi, når vi går tilbage til den kalender fra 500-tallet, som østgermanerne (goterne) brugte: af den fremgår det, at perioden fra omkring 15. november til omkring 15. januar blev kaldt Luleis. Denne betegnelse for de to måneder omkring den tid, hvor året vender, er lavet over det ord, vi kender som Jul. I oldnordisk hedder det Jól, og det er et flertalsord, der betyder "fester, festtid".

Det vil sige, at julen forstået som "juletiden" begyndte omkring 15. november. Det gjaldt ikke blot hos østgermanerne, men hos alle germanere dengang.

Allerede i den før-kristne tid har man omkring 15. november afholdt en stor fest, hvor man fejrede høstens endelige afslutning, der var optakt til juleperioden. Det er dog først fra 1100-tallet, man har kilder, der fortæller, at man i Tyskland spiste gæs under denne høstfest, som nu hed Martinsfesten, fordi den var blevet fikseret til den hellige Martins dag i kalenderen, nemlig den 11. november. Og høstfest-gåsen blev så kaldt Martins-gåsen.

Som i Tyskland har der også i Danmark - ialfald siden slutningen af 1500-tallet - været tradition for, at man har spist gås aftenen før den 11. november. I en kalenderfortegnelse til Hans Thomissøns Salmebog fra 1569 hedder det, at man "Met megen glæde oc ... gaasen met Morten (d.v.s. Martin) æde", og i en skillingviser fra 1563 tales der om "att plucke sancti Morthensgoes".

I 1600- og 1700-tallene vrimler det med digte og hyldester til mortensgåsen. Nogle eksempler: Hans Hansen Skonning skriver mortensgåsens saga, der udkommer skillingsviser oversat fra tysk om gåsespisning, og Kingo skriver sit store digt "Mortens-Gaas".

At dømme efter kilderne har man spist mortensgås både på land og i by, men det har så også været det eneste tidspunkt på året, hvor en dansk bonde har ofret en enkelt gås på sig selv. Langt de fleste gæs opdrættede de nemlig blot. Man ved således, at herremænd og adelsfolk i 1400-tallet ligefrem gav deres bønder et tilskud til gåseholdet, hvis gæssene ikke var fede nok, inden de skulle slagtes. De fik 1 skæppe havre til hver gås. Gåsehavre kaldte man det.

På herregårde og slotte spiste man nemlig i senmiddelalderen ikke blot gås mortensaften, men også juleaften. Julegåsen var længe kun kendt i de højere standskredse, som antagelig havde fået ideen hertil fra ligesindede i Tyskland. Der var det nemlig tidligt - hvor tidligt ved man ikke - blevet tradition for 2 x gåsespisning i november/december: først da "juletiden" (Iuleis) begyndte i før-kristen tid, og senere som optakt til den kristne juls begyndelse.

Udtrykt anderledes: den oprindelige julegås var den, man spiste o. 15. november (iuleis-gås = høstfest-gås, der blev til martinsgås og mortens-gås).

Gåsespisning er både i hedensk og i kristen tid knyttet til julen.

Iørn Pio.

JENS OG JETTE

Ude i Smørumnedre
 alle gaar parvis omkring.
 Lammene med deres Vædre
 og Kvier og Tyre med Ring.
 Gaasen er tro mod Gasen,
 Andrikken elsker sin And,
 - bare den stakkels Jens Madsen
 han er en ulyk'lig Mand.
 Jens er forliebt udi Jette,
 hun spotter ham grusomt, imens
 at hans Øjne de bliver forgrædte,
 og det er jo Synd for Jens.

Ogsaa de sølle Spurve
 finder en Mage en Dag.
 Jens, derimod, han faar Kurve
 og henter sig kun Nederlag.
 Jette er gift med Søren,
 ak, men blev Enke igen.
 Aaret var knapt gaaet, førend
 hun bønhørte Jens saamænd.
 Jens er nu gift med sin Jette,
 og ih, hvor de kævles og skænd's,
 hun er virk'lig en kvindelig Jætte
 og det er jo trist for Jens.

Tekst: Mogens Kaarøe, musik: Jac. Jørgensen.
 Tekst- og nodeblad kan lånes/kopieres på Arkivet.

ASTRID HANSEN, MÅLØV

"HERSKABSSTUEPIGE PÅ EDELGAVE"

Jeg er født i 1907 i Ebberup på Fyn. Min far var slagter, og efter at jeg var færdig i skolen, hjalp jeg til hjemme med husførelsen.

Da jeg var 17 år gammel, blev jeg stuepige hos baronesse Rosenkrantz på "Frederiksgave". Der var jeg i tre år, og derefter var jeg ansat i fire år på Krengerup gods. Så blev jeg stuepige hos grev Danneskiold-Samsøe i Mikkeltved ved Nivå og senere hos baronesse Wedell-Wedellsborg i Hillerød, så jeg var godt kendt med herskabshjem, da jeg og min forlovede i 1939 kom til Edelgave.

Jeg havde allerede mødt min kommende mand i 1933, men vi måtte vente med at gifte os, til han havde fundet en stilling, man kunne gifte sig på. I 1939 blev han privatchauffør på Edelgave, og der hørte en lejlighed i hovedbygningen til stillingen. Så kunne vi gifte os, og jeg blev ansat som herskabsstuepige på godset, som dengang ejedes af Thomas Madsen-Mygdal.

Stuepigens arbejde

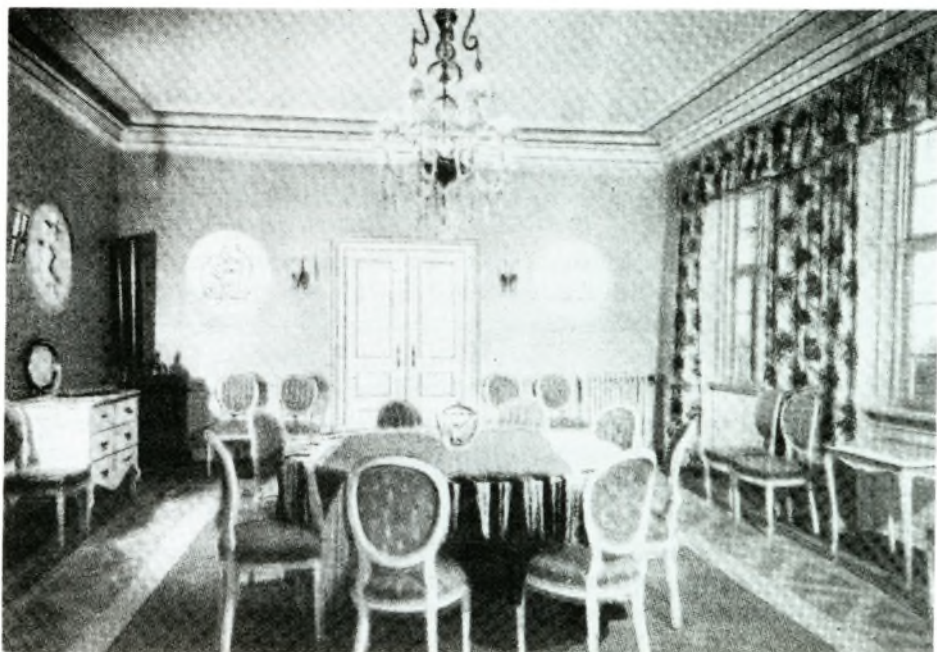
Mit arbejde bestod mest af rengøring og servering. Der er mange - og store - værelser på Edelgave, så der var nok at gøre. Foruden sove- og gæsteværelserne skulle havestuen, dagligstuen, biblioteket og "salen", hvor der kunne dækkes til 32 personer, holdes. Vi havde mange gæster - især om søndagen - og derfor havde jeg som regel særlig travlt i weekenden, for mange af gæsterne overnattede på Edelgave.

De andre piger havde ingen fast fridag, men det havde jeg, og det er klart, at de var lidt misundelige på mig. Hvis pigerne ønskede en fridag, aftalte de det med husjomfruen.

Min mand havde heller ikke en fast fridag, men måtte stå til rådighed når som helst, det var nødvendigt. Derfor skete det tit, at vi måtte sende afbud, når vi var inviteret til familiebesøg o.l. Hvis vi skulle til større fester, var Madsen-Mygdal flink til at give os fri, og det skete ofte, at vi fik lov til at låne bilen, når vi skulle til fest.

Mange af gæsterne kom selv kørende, men mange blev hentet i København eller Roskilde.

Der blev dækket op i "salen" på første sal. Maden var festmad, som den var dengang: suppe, flæske- eller kalvesteg og dessert.

"Salen" med møblementet, som var en gave fra Christian X til Madsen-Mygdals sølvbryllup d. 15.11.1932.

Nytårsaften bestod menuen altid af fløjlsgrød og kogt torsk.

De mange gæster gav selvfølgelig meget linned, der skulle vaskes. Vi var to stuepiger til hovedbygningen, og vi hjalp til med vasken. En gang om måneden kom en vaskekone fra Risby for at vaske for os. Vaskehuset lå lige ved siden af mejeriet, og derfor behøvede vi ikke en gruekedel. I stedet fik vi en slange fra mejeriets kedel ind i vaskehuset. Den stak vi ned i karrene med koldt vand, og på den måde blev vandet hurtigt varmt.

Man skulle passe på, at man ikke fik slangen med op, når man tog et stykke vasketøj op af karret, for så kunne man let blive skoldet af dampen.

Nede i kælderen var der en enorm rulle - en af de gammeldags med sten som ballast, og det var et drøjt arbejde at rulle tøjet.

Vi to stuepiger skulle kun holde hovedbygningens værelser. Folkenes rum og værelser blev holdt af konerne, som boede i husene ved vejen.

Familien Madsen-Mygdal

Thomas Madsen-Mygdal var en meget venlig og hensynsfuld mand. Naturligvis kom vi ham ikke på nært hold, men han var altid venlig over for alle på godset. Han var jævn og ligetil.

Fru Madsen-Mygdal var utrolig sød mod os. Hun var lærerindeuddannet og en stor pædagog. Hun elskede at arrangere noget for familien og de ansatte på godset. Hun oprettede et sangkor, instruerede teaterstykker og lavede en danseskole for både voksne og børn.

Når jeg omtalte familien Madsen-Mygdal, sagde jeg altid "her-skabet" om den. Det brød hun sig ikke om. En gang, da hun hørte mig bruge det udtryk, sagde hun til mig: "De skal ikke sige "her-skabet", men "familien"." Hun var ligesom sin mand jævn og ligetil.

Til fastelavn arrangerede hun fastelavnsfest for både børn og voksne. Børnene slog katten af tønden i det store køkken, og karlene gjorde det ridende i gården. Om aftenen var der karneval, hvor vi var klædt ud og havde det morsomt.

Efter at vi var flyttet fra Edelgave til Måløv i 1949, inviterede hun os til at besøge hende, og hun var meget interesseret i, hvordan det gik os og vore børn, og jeg følte, at det var en virkelig interesse, hun havde for os.

Høstgilde

Når høsten var i hus, holdt vi høstgilde.

Det foregik i "Magasinet", d.v.s. loftet over garagerne, hvor kornet blev opmagasineret. Inden det blev anbragt der, holdt vi så gilde. Gartnerne pyntede op med blomster og korneg, og der blev sat lange borde op, for alle på Edelgave skulle med.

Kl. 17 begyndte gildet med, at vi spiste suppe, oksekød og æblekage, og vi kunne drikke sodavand eller øl til. Stemningen blev altid høj, og det skete, at nogle fik rigeligt at drikke.

Efter maden var der optræden. Det kunne være sang eller et lille teaterstykke, og jeg husker, at det et år var "Hans og Trine". Tit var der skrevet en sang til lejligheden, og den sang vi så.

Bagefter var der dans, og der var lejet nogle spillemænd, som spillede til. Vi dansede altid lanciers, forskellige folkedanse og andre gamle og nyere danse.

Familien Madsen-Mygdal havde altid gæster denne dag, bl.a. doktor Rasmussen fra Veksø, lærer Støy fra Hove skole og pastor Gottschalck-Hansen fra Ledøje. De spiste i "salen", men bagefter sluttede de sig til os andre og deltog i festen.

Høstgilde i 1930'erne. Bagest til højre ses hr. og fru Madsen-Mygdal med Anders Jensen fra Cathrinebjerg imellem sig.

Der blev altid holdt taler. Godsejeren takkede folkene for arbejdet med høsten - men for øvrigt var det ofte fru Madsen-Mygdal, der talte, og det var hun god til. Hun var meget slagfærdig.

En af de unge - det var gerne underforvalteren - talte for husjomfruen, pigerne og gartnerne, som havde arrangeret alt til festen. Jeg ved ikke, hvorfor det ikke var inspektøren, der talte, men han var måske ikke så god til det. Det skete også, at husmændene talte for herskabet. Jeg husker tydeligt, at en af dem - han hed Arnold - sagde, at fru Madsen-Mygdal var som en mor for dem alle, og herefter kaldte fru Madsen-Mygdal ham resten af aftenen for: Min søn Arnold.

Kl. 22 fik vi smørrebrød. Jeg kan huske, at det var pakket ned i store zinkbaljer. Det blev så sat på fade og budt rundt. Så dansede vi igen, og kl. 24 fik vi varm punch.

Jeg synes, vi havde det godt på Edelgave. Der var standsforskel, mellem de ansatte, men alle behandlede de andre godt.

Minder fra en svunden tid

Smørumovre var dengang meget isoleret fra omverdenen, og det var vanskeligt at komme nogle steder. Vi havde familie i Hillerød, og det var en lang rejse at komme dertil. Først tog vi bussen til Måløv, og derefter en anden til Hillerød. Under krigen gik bussen kun to gange om ugen - tirsdag og fredag - så når vi tog bussen om fredagen, kunne vi først komme hjem om tirsdagen. Min mand kunne selvfølgelig ikke undværes så længe, så han cyklede til Hillerød om lørdagen og hjem igen om søndagen. Men herskabet var venlige og lånte os bilen, og da den blev opklodset, fik vi lov at låne jumben.

Det var også svært at komme til Ballerup, men vi var ikke bange for at gå. En gang, da jeg skulle have mine børn fotograferet, gik jeg med barnevogn fra Edalgave til Ballerup og hjem igen. Det tog en hel dag.

Under krigen havde vi nogle uhyggelige oplevelser. I 1943 udbrød der generalstrejke i København, og mange mennesker flygtede ud af byen, fordi de frygtede skyderi i byen. Mange mennesker kom med oppakning på cyklerne eller i trækvogne og bad om at måtte overnatte i laderne. De var på vej til familie, der boede længere væk, tænker jeg. De fik lov at sove i laden, og om morgenen blev der kogt havregrød til dem i en kæmpestor gryde.

En anden gang fik vi pludselig tre nye mænd på gården. Det var gartnere, blev der sagt, og de skulle hjælpe til i parken. Men vi vidste allesammen, at det var politibetjente, der havde undgået tyskernes internering og nu var eftersøgt. De gravede deres våben ned i parken, og min søn, som dengang var 3½ år, så, hvor de gravede, og efter krigen kunne han vise stedet, hvor de lå.

Edelgaves marker blev brugt som nedkastningssted for forsyninger fra England til den danske modstandsbevægelse, og vi hørte ofte flyverne om natten.

I 1943 blev Thomas Madsen-Mygdal indlagt på Gentofte Amtssygehus, og kort tid efter døde han. Inden begravelsen kørte rustvognen til Edalgave. Der var gårdspladsen dækket af gran. Vi var allesammen med til begravelsen.

(Interview ved F. L. Fauk, april 1987)

Den nye formand takker den "gamle" formand ved generalforsamlingen den 28. februar.

FORENINGSNYT

Sæsonen er nu så småt i gang. Efterårsturen d. 19. september gik til Hornsherred. Jægerspris Slot, Julianehøj og Nordskovens gamle ege var turens mål. Det blev en dejlig tur i et pragtfuldt efterårsvejr. Tak til Poul Zeiler for en vel tilrettelagt tur.

Foredragsrækken begyndte d. 6. oktober, og emnet var: "Chr. d. IV". Rosenborgsamlingens leder, Mogens Bencard, holdt aftenens foredrag. En god og velbesøgt begyndelse på sæsonens foredragsaftener.

De næste foredrag holdes:

D. 3. november: "Mønter og Overtro" ved cand.mag. Keld Grønder-Hansen, og d. 1. december: "OL i Olympia" ved lektor Erik Worm.

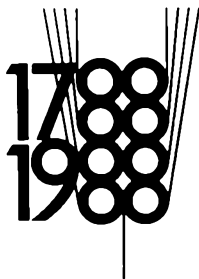
Arbejdet i de udvalg, der er nedsat i forbindelse med 200-året for Stavnsbåndets ophævelse, skrider støt fremad. I forbindelse med jan.-feb.nummeret påregnes udsendt nærmere information.

Foreningens generalforsamling afholdes lørdag d. 27. februar 1988. Anne Preisler har lovet at komme og fortælle om sommerens udgravninger i Smørumovre. En række interessante fund er gjort. I øvrigt vil der samme dag blive holdt "et åbent hus-arrangement" på Smørum Gl. Skole. Vi håber at se mange medlemmer denne dag.

Foreningens medlemstal er stabilt, men de fleste kommer naturligt nok fra landdistriktet, landsbyerne og den ældste del af den nye bebyggelse. I vinterens løb vil der blive gjort forsøg på at nå de nyeste bebyggelser gennem en mindre kampagne.

Med venlig hilsen

Steen Asger Jensen.

200-ÅRET for stavnsbåndets ophævelse vil også blive markeret i Ledøje-Smørum kommune. Det er lykkedes at få etableret en lokalkomité bestående af repræsentanter fra Ledøje-Smørum bibliotek, bylaugene i Nybølle og Smørumovre, Landboforeningen, Husholdningsforeningen og Ledøje-Smørum historisk forening og arkiv. Lokalkomitéen kan endnu ikke fremlægge

et fast program, men nogle af planerne er en udstilling, som skal "rundt" i kommunen, på biblioteket og på skolerne, foredrag og den 19/6 en festdag i Smørumovre med underholdning af forskellig slags. I København vil der den 20/6 blive tændt en "evig" flamme ved Frihedsstøtten. Denne flamme skal sendes ud i landet, således at dens "udløbere" skal tænde sankthansbålene overalt i landet - også her i kommunen. Dette skal være kulminationen af vores lokale markering af stavnsbåndsløsningen. Lokalkomitéen vil regelmæssigt fortælle om arbejdet her i kommunen.

Reservér den 19/6 og vær opmærksom på annonceringen af arrangementerne! Vi håber på stor tilslutning.

På komitéens vegne

Lone Brüsck.

OLDTIDSFUND I LILLE SMØRUM

Gårdejer Bertel Petersen på "Lille Korsvejgaard", Råbrovej 19, har skrevet en lang, interessant beretning om gården, som han købte i 1929 for 17.700 kr. I afsnittet om "jorden" fortæller Bertel Petersen om forskellige fund på markerne. Her ses han med hustruen Ella og datteren Lisbeth ca. 1930.

Jorden

Der ligger 10 Td. land ved gården. Desforuden hører der en tillægsparcel fra Jordlovsudvalget til, beliggende ved Ammetoftmosen, stammen- de fra den i 1937 nedbrændte og derefter ud- stykkede Ledøjegaard. Denne parcel er på 5 Td. land.

Overpløjet oldtidshøj

På det højeste sted på den mark, der ligger ved gården, stødte plo- ven på store sten på et område af ca. 3 x 5 m. Jeg spurgte Natio- nalmuseet om, hvad det kunne være, og der kom straks en mand ud - jeg tror, han hed Brøndsted - han medbragte en kasse med graveredskaber, måleredskaber, nivelleringsapparat, fotografiap- parat m.m.

Med assistance af en arbejdsmand fik vi fjernet al jorden, så stenene lå bare på det gule sandunderlag; de blev nivelleret og fo- tograferet, der blev intet fundet, men erklæringen lød på, at der havde stået en egekiste, og at de store sten var bygget udenom, hvorefter der var opkastet en høj ovenpå, og at det var ca. 4000 år siden i bronzealderen.

Et stykke derfra havde jeg et par år før fundet en urne, fyldt med brændte benstumper, da jeg fjernede sten, der ødelagde plov- spidserne. Han erklærede, den var fra et senere folk, der brændte deres døde og satte urnen ned ved bronzealderhøjene.

Særlige forekomster i jorden

Umiddelbart øst for gården fandt jeg ved gravning af kartoffelku- ler nogle sorte pletter i jorden og nedenunder 3-4 sten på størrelse med brosten, de lå under det nuværende pløjelag og omtrent helt sammen. Mellemløbet var helt fyldt med sod, og der lugtede stadigvæk af sod.

Fragment af skib eller hvad?

På den lod, jeg fik ved udstykningen af Ledøjegaard, lå en masse jordfaste sten, der ragede op i pløjelaget. Dem tog jeg op og slæbte væk efterhånden, men et sted var det helt galt, det var, som om der lå en hel brolægning nede i pløjelaget, og der kom sten op, hver gang jeg pløjede.

Jeg forsøgte at finde ud af brolægningens udstrækning ved at støde i den nypløjede jord med en spids jernstang. Bredden var godt et par skridt, siderne var let buede, som jernalderhuse jo var, men stolpehuller fandt jeg ikke, og brolægningen var faktisk ringe: flintesten og kampesten som dem, der fandtes i jorden rundt om. Senere har jeg fået at vide, at det skulle forestille et skib, som ejeren ikke fik med i graven. I så fald står den forreste halvdel endnu inde i skråningen, som falder mod sydvest mod det flåde område med sortsand, som engang har stået under vand, og som dengang har stået i en slags forbindelse med Roskilde fjord. Stedet ligger en 5-6 m fra det nordre skel og godt halvvejs udad regnet fra Råbrovej, og altså der, hvor det skrånede ned mod det flade sortsand. Tilsyneladende er jorden i tidens løb skredet lidt, så den ende, der vender mod nordøst, står ret dybt.

Andre fund

Andetsteds på samme mark har jeg fundet et kornsegl af flint, en spydspids og en pilespids.

På det lave sortsand henne ved Ammetoftmosen fandt jeg tre ensartede stenkugler, de var ikke af kampesten, de var tungere som grønsand, men de var grå. Jeg så en tilsvarende på samlingen i Værløse, og det blev fortalt, at den var til at knuse med, men det så den nu ikke ud til at have været brugt til. Derimod ved jeg, at man til de første forladekanoner brugte stenkugler som øvelsesammunition, og den, jeg har tilbage, måler nøjagtig tre tommer.

På marken hjemme har jeg fundet en spydspids, nogle pilespidser, skrabere, flækker og et bor.

På Ormegaarden fandt jeg sydvest for Karen Krogs Høj, som nu er jævnet med jorden - det var den forrige ejer, hr. Fridrichsens indsats her i tilværelsen - en sten, som Nationalmuseet påstod var en vægtsten til at holde fiskegarns underkant nede med. Den har en indhugget rende hele vejen rundt, men den bærer tydelige mærker af lang tids brug som knusesten. Og den ligger godt i hånden til dette brug. På TV har jeg set en lignende sten blive brugt til at slå fliser af en flinteblok med.

FORSVUNDNE SKOVE I KØBENHAVNS AMT

Ligesom mange andre Steder paa Sjælland var disse Skove, Maaløv Hestehave og Ballerup Skov, blevet meget ødelagt i Svenskekrigen; saaledes f.Eks. Nørreskoven, der blev fuldstændigt nedhugget.

Længere mod Syd i Smørumnedre var der tidligere sat Grænser for Skovenes Ødelæggelser, idet Kongen erklærede den for sit Særeje. 1638 blev det saaledes forbudt Bomænd og Husmænd "at hugge eller lade hugge Lidet eller Stort i Kgl. Majestæts Skove Kongeskoven", og det blev paalagt Sognefogeden at paase, at dette Forbud blev overholdt. Denne Skov blev ogsaa slemt medtaget af Svenskerne, da Fjenden afbrændte og bortførte en stor Del af Skoven, og den Højskov, der endnu var ved Magt, medgik kort efter til Opførelsen af Edelgave. Ejeren ville imidlertid atter opelske Skov, og da Bønderne havde Græsningsret i Skoven, blev Fæstebonden Jens Pedersen Skov beskikket til at have Opsigt med, at ikke Ungskoven blev ødelagt af Kreaturerne. Imidlertid bestod Skoven ved Matrikuleringen 1684 kun af "Gærderis og nogle Egestubbe". 1788 bortfæstedes Skoven til 12 Husmænd mod en Ydelse af 144 Høstdage. Hermed var Skovens Skæbne beseglet, og efter

Her ses resterne af middelalderskoven ved Husis Sø, nu mose, 1980.

Forløbet af 20 Aar var der af den forhen prægtige kongelige Storskov kun Navnet tilbage i Kongeskov Huse.

Af den tidligere Storskov paa Falsterboaaen var der 1684 kun lidt Buskads tilbage paa Skrænterne ved Husis Sø, af hvilket der endnu findes en lille Strimmel; samtidig var der den Gang kun 3 forkrøblede Ege tilbage ved Bøllemosen paa Ledøje Mark og noget Smaakrat paa Nybølle Egebjerger, der vidnede om, at der ogsaa paa disse Steder havde været Storskov.

Minder om disse Skove findes endnu i Stednavne paa Bymarken: Risbjerg, Lundspiel, Kratengen, Skovagre, Bøllemose ved Egene o.s.v.

Ledøje Skove var en Del af det mægtige Skovareal, der strakte sig fra Hareskov over Maaløv, over Smørumnedre Mark og over den østlige Del af Ledøje Bymark helt ned til Risby. Overalt i Ledøje Tørvemoser findes Levninger af fordums Skove.

Vest for Edelgave laa Hove Lund, der var begrænset af den da mægtige Væraa og store Mosedrag. Bevoksningen var navnlig Eg, Bøg, Hassel og Æl, og en Bakketop var kronet af en ældgammel, tophugget Eg, hvor i umindelige Tider sorte Storke havde deres Rede. Højhedsretten var tillagt Direktionen af Vartov Hospital. De af Vartov siden 1689 ansatte Skovfogeder, der udviste Gærdselshugst til Bønderne og iøvrigt vaagede over, at Ungskoven ikke blev ødelagt, blev lønnet af Vartov, og i deres Beskikkelsesbrev var indført den bestemmelse, at naar Skovfogeden døde, skulde hans Eftermand forpligte sig til at ægte Enken. Ved Udskiftningen fik hver af Hove Gaarde tildelt en Part af Skoven, og da Bønderne kort efter fik Ejendomsskøde paa deres Gaarde, tiltog de sig uden videre fri Raadighed over Skoven, da denne ikke var fredlyst.

Imidlertid døde Skovfogeden, og da hans Enke var "grim som den værste Heks", med misdannet Ansigt og stærkt fremtrædende Fortænder, var det hende ikke muligt at finde en Mand, der vilde overtage Skovfogedpladsen og blive hendes Forsørger, hvorfor Bønderne inddrog Bestillingen og henviste Enken til Fattigvæsenet. Lundeskoven var nu viet til Undergang, da Bønderne Tid efter anden ryddede deres Skovparter, der derefter dels blev drevet som Udlodder og dels bortfæstede til Husfolk. Den gamle Eg med Storkereden faldt nu ogsaa, og det tykke Lag af Fuglegødning, der i Aarhundreder havde samlet sig om dens Stamme, blev spredt paa Lodden, som derefter i en lang Aarrække bar en ualmindelig rig Sædafgrøde.

Bent Holsøe

(Aarbog for Historisk Samfund for Københavns Amt, 1932-33)

LIDT OM TRIPPENDALS GALGE

I de følgende Linier er der samlet en Del spredte Oplysninger om det gamle Rettersted, Trippendals Galge, ved Foden af Herstedvester Radiotaarn. Det er Enkeltheder, der nu kan fastholdes, men som det senere vil være vanskeligt at finde frem.

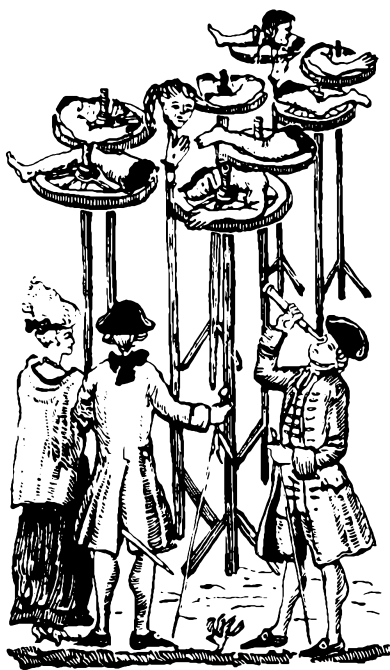
Paa Videnskabernes Selskabs Kort fra 1766 over en Del af Københavns Amt finder man omtrent midtvejs mellem Herstedøster og Herstedvester Navnet "Trippendals Galge". Foran Navnet er der en lille Signatur, der kun kan udtydes som en skematisk Gen-givelse af en trearmet Galge, en ligesidet Trekant baaret af tre Stolper, een under hvert Hjørne. Galgen er afsat Nord for den gamle Roskildevej, tæt op til denne.

Gamle Landevej - som man endnu kalder den paa Egnen - fulgte fra Damhuskroen til et Stykke Øst for Glostrup saa nogenlunde den nuværende Vej, men ved Glostruphus tog den et stort nordligt Sving, op om Herstedvester, forbi gamle Roskilde Kro, der laa tæt ved det nuværende Rolighedshus, videre forbi Snubbe Kors og Nord om Baldersbrønne for omtrent ret Syd for Kallerupgaard at løbe videre mod Vest, følgende i Hovedretningen den nuværende Vej. Et betydeligt Stykke af denne Vej bue ligger der endnu og benyttes som offentlig Vej den Dag i Dag. Det udgaar fra Herstedøster-Vejen og ender ved Stenagergaard. - Paa Generalstabskortet for 1919 finder man Nord for dette Vejstykke, omtrent midtvejs mellem Herstedøster og Herstedvester, Navnet "Galgebakke".

I Sommeren 1932 solgte Gdr. Alfred Hansen i Herstedvester en Parcel paa 24 Tdr. Land af Matr. Nr. 8a af Herstedvester til Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsen. Købesummen var 45,600 Kr. Paa denne Grund, der i Øst støder op til Marken med den lave Højning i Terrænet, der paa Galgebakken skal markere selve Retterstedet, blev i Sommeren 1933 Herstedvester Radio-station opført. Da man skulde opsætte et Jerntraadshegn, stødte man ved at grave Huller til Støtterne til Stakittet paa Skeletrester, nogle laa ca. 15, andre ca. 25 Skridt Nord for Landevejen. Benene blev optaget og bragt til Glostrup Politistation for at blive nedgravet paa Kirkegaarden. Forinden havde Konservator P. Linde fra Nationalmuseet Lejlighed til at iagttage dem og bemærkede mellem Knoglerne "et ret fuldstændigt Kranium, som var mærkeligt ved sit særligt stygge Tandsæt" (Indberetning til Nationalmu-seet 5/8 1933).

Inden for Aarene 1722 og 1791 meddeles der i Herstedøster Kirkebog en halv Snæs Eksekutioner "i Trippendals Gallie paa Herstedøster Mark, paa Trippendal ved Herstedøster, paa Trippendals Mark" og lignende Variationer af Navnet; en enkelt Gang staar der blot "Herstedøster Mark". Henrettelserne er dels Hængning, dels Halshugning samt Kroppen lagt paa Hjul og Hovedet sat paa Stejle, i nogle Tilfælde i Forbindelse med Knibning (med gloende Tang) og Haanden afhugget.

1765. D. 21de Febr. blev 2de Kvindemennesker henrettet fra Ledøje Sogn og Smørumovre By. Den ene var en ung Kvinde, som havde været med at dræbe sin Mand; hun blev knebet 5 Gange, Haand og Hoved med Krop sat paa Stejle.

Den anden var Moder til den første, en gl. Kone over 70 Aar, som blev henrettet med Sværd og begravet i Herstedø. Kirkegaard.

Begge disse Delinkventer blev i Arresten præparerede til Døden af Børnehusets Præst Hr. Hagenæs, som dertil var lejet af samtlige Smørum Herreds Præster, der pro quoto gav ham 2rb.

Foruden ham mødte og paa Retterstedet Hr. Albrecht Trojel, Kappellan til Vor Frelsers Kirke i Kbh., paa Hr. Jacobæi Vegne, som derfor fornøjede ham. Begge disse Misdædere døde i Retfærdighed og Tro. Men Hoveddrabsmanden, som var Faderen, var borttrømt til Skaane straks efter, Gerningen blev aabenbaret.

1767. 30. April blev en Delinkvent nomine Bendt Pedersen fra Smørum henrettet paa Trippendals Mark; han blev knebet 5 Gange paa Retterstedet, Hoved, Haand og Krop lagt og sat paa Stejle. Samme Delinkvent var Hovedmanden i den mordiske Gerning, som blev begaaet paa hans Datters Mand ibd., hvorfor baade hans Hustru og Datter 2 Aar før, vide ut. supra, blev henrettet, og imid-

lertid han var deserteret og opholdt sig i Sverig og derfra blev udleveret, da han fra hans forrige Herskab forlangte Bevis til et nyt Ægteskab. Til hans Rettersted blev han gelejdet af Hr. Hagenes, Præst ved Børnehuset, der af samtlige Smørum Herreds Provst og Præster var antaget til denne Forretning og fik i Salario 2 Mark af hver for at føre ham til Retterstedet.

Samme Misdæder døde i en sand Synds Bodfærdighed og Tro, var gammel 65 Aar.

Arthur Fang og P. C. Tüchsen.

(Fra artikler i Aarboeg for Historisk Samfund for Københavns Amt, 1932-33 og 1919).

"EFTER ALLE JULEMÆRKER AT DØMME"

Efter alle julemærker at dømme er en talemåde, der knyttes til en usikker formodning. Udtrykket er afledt af de mærker, som bonden før jul kridtede eller skar i storstuens loftsbjælke. Det var hans vejrprognose for det kommende år. Julemærkerne opsattes efter forskellige regler, men de bestod altid af 12 tegn, som blev bevaret eller fjernet i overensstemmelse med vejret i de 12 første juledage. Mærkerne blev siddende året igennem.

Til støtte for denne profeti havde han bondepraktikaen, en almanak, som bl.a. gav gode råd for julemærkning. Den første danske beskrivelse af julemærker findes som tilføjelse på bageste blad af Henrik Harpestrengs berømte urtebog. Bondepraktikaen er ikke et produkt af folkelig tanksæt, men er en sidste udløber af en lærd disciplin, der kan føres tilbage til de forudsigelser for årets gang, som fandt sted under den romerske kalenderfest.

(Povl Abrahamsen).

FORENINGENS BESTYRELSE

Formand:	Steen Asger Jensen	02 65 03 09
Næstformand:	Lone Brüsç	02 97 37 32
Kasserer:	Evy Qvistgaard	02 65 88 42
Sekretær:	Peder Madsen	02 97 38 33
	Vilhelm Nielsen	02 16 90 12
	Anni Pedersen	02 65 47 20
	Rita Holm, arkæologi	02 65 36 44
Suppleanter:	Poul Zeiler, foto	02 65 13 41
	Aase Thygesen	02 97 56 45
Revisorer:	Elin Jakobsen	
	Lars Jensen	
Suppleant:	Poul Clemmensen	

LOKALHISTORISK ARKIV:

Adresse: Smørum Bygade 35, Smørumovre, 2765 Smørum
Telefon: 02 65 44 04 (i åbningstiden)
Åbningstid: den 1. torsdag i hver måned, kl. 19.30-21.30
den 2. lørdag i månederne sept.-maj, kl. 11-13
og efter aftale.

Arkivarer:	Aase Thygesen	02 97 56 45
	Edla Nikolaisen	02 97 51 95
	Pia Christensen	02 97 50 51

Dette blad udgives af:

LEDØJE-SMØRUM HISTORISK FORENING OG ARKIV

med Kirsten Fauk som redaktør.

ÅRSKONTINGENT 1987: kr. 60,- pensionister kr. 30,-

Foreningens bomærke er tegnet af Bent Eggert.

Arkivets bomærke er tegnet af Nya Sebulonsen.

Næste nummer af medlemsbladet udkommer i februar.

De viste fotos af nyere dato er taget af:

Holger Pedersen, Anne Marie Kyed Pedersen.

ISSN - 01090712

HQVE OFFSET 02 - 16 92 72